

2007

POSITIONS

2008

C O D I C E S L I T U R G I C I.

DCCCXX.

R. 17 **C**odex membraneus lat. Sec.
X. Folior. nunc 223. f. maj. per
duas columnas luculente exaratus,
rubricisque distinctus, *Liturgicus*
est, et sequentia continet: I. Ex-
positionem Partium Missae initio
truncam, quae est *Amalarii Me-*
tenis Scriptoris Sec. IX. Ecloga
edita primum a Steph. Baluzio in
Append. Capitular. dein a Job.
Mabillonio T. II. Musei Ital. p.
549. Nobis supereft a verbis: O-
sanna, benedictus qui uenit. Gen-
tiles quidam qui nondum erant dei
&c. et tamen Mabillonii textum,
qui in Art. de Praefatione ita ab-
rumpitur: populum tuum de terra
Aegypti &c. ita subplet, ut non
tantum integrum Danielis locum

referat, sed insuper addat: *Primo namque laudauit dominum in eo, quod deduxerat populum suum de seruitute graui, et postea deprecatus est de presenti tribulatione.* Sequitur fol. eod. 1. p. 2. Qualiter quedam orationes et cruces in Te igitur agende sunt. Video hic integrum haberi *Ordinem Romanum de Missa Pontificali*, quem ἀκεφαλον inseruit *Mabillonius*, inscius, integrum etiam in *Hittorpii Collect. Liturg.* p. 588. extare, et a *Baluzio* in *Append. Aetor. Vet. T. II. Capitular.* utriusq. Edit. col. 1366. connecti cum *Amalario praecedente*, dicto *Museo T. cit. p. 61.* Itaque do *Rubricas praecedentes*, quae ei defuere. Te igi-

2009

L I T U R G I C I .

2010

tur — et benedicas. *Hic signat oblationem et calicem tribus uicibus. non tamen sub una cruce. sed separatis singulis singulas faciens cruces.* Haec dona — famularumque tuarum: illorum et illarum. *Hic nomina uiuorum memorantur si uoluerit. sed non dominica die nisi ceteris diebus.* Et omnium circumstantium — cosme et damiani. *Si fuerit nat. sanctorum. hic dicat. sed et diem natalitii beatorum illorum celebrantes.* Et omnium sanctorum — muniamur auxilio. per dominum nostrum. *Hic inclinat se usque ad altare dicens.* Hanc igitur &c. et deinceps, ut Edita, nisi, quod Noster habeat diptios (Hittorp. dypticos) pro aequo mendoſo depticos, item post Pax Domini &c. recte inserat rubricam: *Deinde dat pacem altari uel patene. et sic populus dat sibi pacem;* demum emendatus legit: *non permittit partem sanctam in calicem.* sicut ceteris sacerdotibus mos est dum confringunt. quam: *Non mittit partem de Sancta in calicem sicut ceteris sacerdotibus mos est.* *Dum confringit &c.* Et paullo infra, ubi Edita legunt: *confirmatur de calice,* Codex quidem a manu prima habet *confirmat,* sed secunda substituit *communicat.* Ad calcem minio notatur litera quadra: *Hac* (Haec?) *a Cenobio dionisi venit.* In usum igitur alterius cujusdam Ecclesiae *Απογεαφον.*

Fol. 3. p. 2. eadem litera: *Incipit Expositio Missae.* Initium: *Primum in Ordine Missae antiphona-*

na ad introitum canitur &c. Commentarius hic in singulas Missae Partes plurimum *Praefationi* et *Canoni* interpretando immoratur, lectusque videtur ex *Alcuino, Amalario, Rabano &c.* Sub finem accedit brevis Institutio de *Sacramentis*, et iterum de *Officio et Ordine Missae*, ita terminata: *Tunc predicatur a diacono licentia eundi peracta missa.*

Fol. 12. p. 2. rubro: *In dei nomine pauca ex auditorum uolumibus excerpta.* Incipiunt de catholica ecclesia, et eius ministris, et de baptismatis officio. istud a palatio aquisgrani peruenit. Placet Tonnořist, quod utinam plures Codices praferrent! Ineunt haec Excerpta: *Ecclesia grecum est, quod in latinum conuocatio uertitur propterea quod omnes ad se uocet. &c.* Rubrica adlata non exaurit totam Tractationem; nam post ea, quae de Baptismo traduntur, Expositio Partium Missae sequitur fusior ea, quam paullo ante memoravimus, et in haec verba definens: *Et post missam finitam dicit diaconus ad populum. Ite missa est. Diaconus grece latine minister. Ille enuntiat populo quod finite sunt preces. quia nullus antea exire debet de ecclesia. quam nuntiatum sit de ministro. et omnes respondeant. Amen. uel deo gratias.* Multa ex Isidoro Hispal. de eccl. Off. alia item e supra citatis Autoribus.

Fol. 21. *Haec et que secuntur capitula theotolfus episcopus editit.* Bene distinxit Librarius; non enim

2011

C O D I C E S

2012

enim a *Capitulari Theotbulfi, Teutulfi, Theodulphi* natione *Gothi*,

in cuius Epitaphio a *Mabillonio* prolatō, et a variis relato pro

Protulit hunc Speria, Gallia sed nutriit,

legendum puto *Protulit Hesperia*, quemque *Carolus M.* ex *Italia* evocatum post medium Sec. VIII. *Aurelianensem Praefulem* creavit, initium ducitur, sed a gemino Ejus *Fragmento homiletico*, quod primus edidit *Luc. Dacherius Spicil.* T. V. p. 117. edit. recent. T. I. p. 254. *Jac.* vero *Sirmondus Opp.* T. II. col. 1019. repraesentavit. Quo minus ejus esse dubites, *Codex noster Autoris*, qui a. 821. obiit, temporibus vicinus fuit. Orditur vero primum, quod *Sermonem* potius integrum voces: *Ad uirtutes difficile consurgimus. ad uitia sine labore dilabimur &c.* ut in *Editis*; legitur tamen: *in maxima proruunt, pro in maximis, item: in immunditiam (mens) agitur, pro itur, item exemplo — manifestum est, pro aperitur, item premit elationem pro tremit, item et non prorumpunt pro ut non prorumpant &c.* Secundum Fragmentum incipit nobis rectius: *Quando peccatum quodcumque delebat &c.* quam ut habetur in *Editis*: *Quoniam peccatum &c.* Legitur illud etiam, ut Pars ultima *Sermonis CXVII.* in *Append.* T. V. *Opp. Augustini* edit. *Maur. col. 214.* ut adeo totus ille *Sermo Theotbulfi* esse possit. Quod mirere, Lacinia illa ad *Desiderium* quendam, quam *Bigotus* in *Codice Va-*

ticanico subnexam reperit, et *Dacherius* simul edidit, in Nostro quoque adhaeret; multo vero castigator, ut deprehendet, cui operaē pretium fuerit. Unum tamen non omittam. Quaeſiverat *Desiderius* quis optime divinas Scripturas traſtarit. Primas dat *Scriptor laci-niae Augustino episcopo.* Ex hoc Edita *augustissimum episcopum facere*, neque error hic sagacissimum *Sirmondum* advertit. Emen-datus tamen est in secunda *Dacherii* edit. T. I. p. 257.

Fol. jam 25. Ipsa *Theotbulfi Capitula* auspicantur, numero XLVI. ut a *Baronio, Busaeo, et Concilior.* Collectoribus saepius edita sunt. Neque hic deforet lectionum spicilegium, si cum *Dacherio*, aut *Sirmondo* contendas. Ita Cap. I. *Codex* habet *sacro sanguine pro unguine*, Cap. II. *oratione ornatur*, ubi Edita omittunt oratione, quod poni debet propter sequens: *le&gio videlicet et oratio.* Cap. IV. Edita post tres clericos omittunt *five laicos.* Cap. VII. pro $\alpha\lambda\circ\gamma\omega$ illo: *responsione plebis, admonitione sacerdotis, responsione nibilominus plebis, lege: ita per ipsius admonitionem (allocutionem?) sacerdotis responsione nibilominus eget plebis &c.* Adtexuit ad calcem Amanuensis *Damasi* Quaeſitum de missarum Solemnis quo tempore agendis ad *Hieronymum*

2013

L I T U R G I C I .

2014

mum cum hujus Responso, sane spuria, item Gregorii M. Decretum, quomodo Homines de spe resurrectionis instituendi sint. Ceterum de Theotbulfo adi, si videatur, Franc. literar. T. IV. p. 459.

Fol. 33. Haec capitula que sequuntur aucto basiliensis ecclesie antistes et abbas cenobii. quod augia dicitur presbiteris sue diocesis ordinavit. quibus monerentur qualiter se ipsos ac plebem sibi commissam caste et iuste regere atque in religione diuina confirmare deberent. Eandem rubricam praeferrunt apud Dacherium Spicil. edit. secundae T. I. p. 584. haec XXV. Capitula Aytonis, Abytonis, Hattonis, Hettonis, sive Ottonis, qui senex ad Coenobium suum reversus obiit a. 836. Initium primi est: Primo omnium discutiendum (discutienda) est sacerdotum fides &c. Finis ultimi: responsa ex integro exigant. Lectionis varietas pene omnis jam in edit. cit. adnotata est. C. II. noster melius profittetur, quam profitemur; at C. VII. lepide triduana mersio pro trina. C. VIII. nomen sancti remedii transformatum est a secunda manu in Remigii, et recte fortassis, ut Rhemensem intelligas; Remedius enim Curiae Rhaeticae Episcopus, quem etiam Remigium adpellant quidam, Aytonis nostri temporibus nimium vicinus est. Ad calcem nobis: Finiunt capitula eitonni episcopi.

Fol. 36. Incipit libellus uulafredi strabonis de exordiis et incrementis quarundam in observationibus ecclesiasticis rerum. Opuscu-

lum hoc celebris Coenobitae an. 849. extinetti post Cochlaei et Hittorpii editiones receptum est in PP. Bibliothecas, et legitur edit. Lugd. T. XV. p. 181. Praefert in Codice Hexastichon illud: *Hoc opus exiguum &c. ut in Editis. Dein Praefatio ad Reginbertum cum C. I. coaluit. Atque in ea subplendus est Hittorpius Collect. suae Liturg. p. 382. Post verba enim ejus: Sed est, quod hujusmodi in coeptis, ut sensum habent, infere: me timidum confoletur, dum considero illos difficilioribus intentos leuiora transisse, et putasse nobis apta (aperta?) que sibi pro &c. et mox pro: attigimus lege perscrutans. Ita semper in veterum Exemplarium comparatione opis quiddam repositum est. Fateor tamen et membranas nostras ab Hittorio in multis emendari posse, fecique experimentum in C. VII. ubi Librarius noster vocabula theotisca ita saepe corruptit, ut vix linguae nostrae usum aliquem habuisse videatur. Finis Opusculi: causam inquisitionis, qua melius exerceatur. Sequitur Capitum XXXI. Elenchus.*

Fol. 65. p. 2. De Vestimentis sacerdotalibus. Initium: De ueste sacerdotali moderna &c. est Rabani Mauri de Institut. Clericor. L. I. c. 14. cum subsequis Capp. 15.—24. ut apud Hittorp. cit. p. 318. et in Opp. omn. Rabani, Colon. 1627. f.

Fol. 66. In Nomine Unice Trineque Deitatis Incipit Traditione Orationis Dominicæ Quod ita Incoho-

Wien, Österreichische Nationalbibliothek (ÖNB), Cod. 914

2015

C O D I C E S

2016

Inchoatur. Nempe: Pater noster qui es in celis. et reliqua. Interrogacio. Quomodo uocatur haec oratio? R. Dominica. Interr. Quare dominica dicitur? R. Quia dominus eam proprio ore composuit &c. An haec Catechesis jam prolata sit, nescio. Agit de Traditione Orationis Dom. pro Catechumenis Martenius de Ant. Eccl. Ritib. L. I. C. 1. Art. 11. Finit nostra: sed potius liberet ab omni malo. Qui uiuit et regnat &c.

Fol. 68. Sequuntur Excerpta liturgica videlicet e Rabano de Institut. Cler. L. I. Caput 24. et 31. ex Amalario de eccl. Off. L. I. Caput 37. et 39. L. III. Caput 6. 7. et 8. item 41. — 44. ut in Hittorpii Collect. habentur.

Fol. 74. Incipit De Baptismo. Et Omni Eius Ordine Juxta Indaginem Catholicorum. Nempe ex Isidori Hispal. L. II. de Offic. eccl. Caput 24. 25. et 20. 21. item varia ex ejus L. VI. Originum huc deponita, item Job. Chrysostomi quaedam, et alia ex Alcuino, Leidrado, Rabano, Amalario de Baptismi ceremoniis ita in minores articulos dissesta, ut nimis operosum sit, suum cuique hic restituere. Quaedam etiam bis descripta sunt.

Fol. 82. Incipit Prologus Amalarii Episcopi. In Libro Officiorum. Seu in Libros IV. prout extant in Collect. Hittorpi. et Biblioth. PP. Lugd. T. XIV. p. 934. Initium nobis igitur a Praef. ad Ludovicum Pium, quae infit: Glorioissime Imperator. &c. Praefatio altera deest, statimque suc-

cedit Elenchus Capitum. Caput XV. L. I. nobis fol. 107. p. 2. licet eandem cum Impressio rubricam praferat, penitus diversum est, incipitque: Post praecepit ordo, ut presbiteri afferant corpus Domini &c. et finit: et postea communicant omnes. Post fol. 113. membranae cum parte Capitis XXIV. usque ad Caput XXXIX. excidere. Liber II. inchoat fol. 116. absque titulo ab Elencho Capp. Liber III. eodem modo fol. 135. atque in hoc Libro, licet Elenchus Capp. cum Editis consentiat, rerum tamen ordo jam a fine Cap. II. alias est usque ad Cap. XXI. Quaedam porro post fol. 143. etiam exciderunt. Fini Libri continuo adscriptae sunt Epistolae VI. nempe Amalarii ad Hieremiam Archiep. Senon. cum hujus Responso, Amalarii ad Jonam Ep. ad Ramgarium, seu Rantgarium Ep. Noviom. et ad Hettonem Monachum, quas a Luca Dacherio Spicil. edit. novae T. III. p. 330. jam praeceptas esse video, et quidem longe castigatus, quam quidem e Nostro promi possent, qui ad earum calcem demum subjicit: Finit Liber Tertius. Liber IV. Praefatiunculam suam Elencho Capp. praemittit, et integer decurrit ad clausulam: Bibamus ergo pretium nostrum, ut bibendo redimamur. Explicit Liber Officiorum. Deo Gratias. Exemplum mendis quidem scatet; non defunt tamen, quibus Edita perficias; ita mox initio L. I. c. 1. ubi Hittorpius legit: Septuagesima — finitur post Pascha Domini in septima sabbati,

2017

L I T U R G I C I .

2018

bati, fortasse rectius cum Nostro omiseris *et post Pascha Domini*. Caeterum Codex ob praecedentia, quae complectitur, non exigui pretii est.

DCCCXXI.

R 85*. Codex membraneus lat. Sec. XII. Folior. 134. f. nitidissime perscriptus et rubricis distinctus, complectitur I. Opus liturgicum de ecclesiasticis Officiis Amalarii, Scriptoris Sec. IX. quem alii chorepiscopum *Metensem*, alii Archiep. *Treverensem*, quidam neutrum ex his volunt, hic in III. *Libros tributum*, quam ego divisionem mallem, nisi *Sigebertus Gemblac.* et *Honorius Augustodun.* de IV. loquerentur. Eset enim Ordini ecclesiastico multo conformior, utpote, qui ab *Adventu Domini* orditur, quod nobis *Libri* I. c. 1. est, dum in Editis inter Melch. *Hittorpii Scriptores*, Colon. 1568. f. et in *Bibl. PP. Lugd.* T. XIV. ad *Libri* III. c. 40. ablegatur. Certe, qui *Capitum Indices* in *Codice nostro* singulis III. *Libris* praefixos expenderet, concluderet, hunc denique legitimum esse tractandorum ordinem, *Hittoriumque turbatis Exemplaribus* usum fuisse. Neque vero ego describendis iis *Indicibus* hic paginas faciam, summatim tamen dicam: *Libro* I. percurri totum annum ecclesiasticum ab *Adventu Domini* ad *Litanias majores*, *Libro* II. explicari sacros Ordines et rationem canonicarum Horarum, denique *Libro* III. agi de Tem-

plis, Vestibus Sacerdotum, ipso que per partes Missae Officio, quo nihil concinnius, si quidem *Indices Editorum contra* ponas. Initium nobis (Edit. *Lib. III. c. 40. Hittorp. p. 208.*) *In antiquis libris missalium et lectionarii repperitur scriptum ebdomada V. ante natale domini &c.* Finis vero Operis C. 34. *Libri* III. (Edit. c. 8. *Hittorp. p. 182.*) *Data est mihi omnis potestas in celo et in terra.* Textus sat castigatus. Praefationes defunt.

II. fol. 121. p. 2. *Incipit epistola alcuinii diaconi ad imper. karolum.* Illa nempe, qua III. illi de Fide S. Trinitatis *Libros* inscribit. *Domino Gloriose Carolo* (sic) *Imperatori &c.* Dum dignitas imperialis a deo ornata ad nil aliud exaltata esse uidetur &c. Ut edit. *Ratisb. 1777. T. I. Vol. 2. p. 703.* f. qua cum contuli, et minus emendatam reperi. Absunt præterea tria Disticha, neque Opusculum ultra *Librum* I. procedit, etiam si Scriptor fol. 122. p. 2. adserat, omnes tres inesse. Quin etiam περικοπη illa ultima c. ult. *Jam vero sublimitas bujus &c.* abest.

III. fol. 128. p. 2. *Incipit omelia eusebii de corpore et sanguine domini.* Initium: *Magnitudo celestium beneficiorum angustias humanae mentis excedit &c.* In *Bibl. PP. Lugd.* T. VI. p. 636. inscribitur *Homilia V. de Pascha.* De Eusebio illo Gallicano Episcopo nildum certi, *Homilias* ei tributas aliis ad *Eucherium Lugd.* aliis ad *Brunonem Astensem*, quin et *Cæsarum Arelat.* referentibus. Praefens